

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נח

(חלק טו — שיחה ג)



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת נח, כח תשרי — ד' מרחשון, ה'תשפ"ג (א)



LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נח ג

– „עכו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול . . חייב מיתה" – הוא דוקא „אם עשאהו לעצמו כמו שבת". ומזה מוכן, שלשיטת הרמב"ם משמעות האזהרה „לא ישבותו" היא שאסור לבני נח לשמור את השבת, ואפילו לעשות יום אחר „כמו שבת".⁷

וצריך להבין (לפי שיטת הרמב"ם): מהי שייכותה של אזהרה זו (שאסור לבני נח לשמור את השבת, ואפילו לעשות יום אחר „כמו שבת") לתוכן „לא ישבותו" כפשוטו – שלא יהיה ביטול והפסק בסדרי הנהגת העולם („זרע וקציר ג' ויום ולילה")?

בשלמא לפי פירוש רש"י, ש„מנוחה בעלמא קא אסר להו שלא יבטלו ממלאכה", מובנת הזיקה בין שני הענינים: „לא ישבותו" פירושו שלא תהיה שביתה והפסקה, הן בלשון הבטחה והן (ממילא) בלשון ציווי והוראה. וכפירוש רש"י עצמו,⁸ ש„לא

א. מן הכתובי „ויום ולילה לא ישבותו" דרשו בגמרא²: „עכו"ם ששבת חייב מיתה שנאמר ויום ולילה לא ישבותו ואמר מר אזהרה שלהן זו היא מיתתן". ועוד הובא להלן שם בגמרא: „אמר רבינא אפילו שני בשבת", ופירש רש"י³ דקא משמע לן רבינא שאזהרת „לא ישבותו" היא לאו דוקא „בשבת שהוא יום שביתה לישראל, או אחד בשבת ששבותין בו הנוצרים", אלא מנוחה בעלמא קא אסר להו, שלא יבטלו ממלאכה ואפילו יום שאינו בר שביתה".

אמנם, מדברי הרמב"ם⁵ משמע שאיסור שביתה בבני נח „אפילו ביום מימות החול" הוא (לא משום ש„מנוחה בעלמא קא אסר להו", אלא) לפי ש„אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן".⁶ ולפיכך, דין זה

(1) פרשתנו ח, כב.

(2) סנהדרין נח, ס"ב.

(3) ד"ה אמר רבינא.

(4) כצ"ל (ס' חסרונות הש"ס). ובכס"מ לרמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט: אפילו שני . . ופרש"י . . בשבת . . לישראל או בע"ש ששבותים בו הישמעאלים. וצ"ע: (א) דדת הישמעאלים התחילה לאחרי חתימת הש"ס. (ב) למה נקט בש"ס שני בשבת. וי"ל.
(5) שם.

(6) ברדב"ז וכס"מ הל' מלכים שם, שגם הרמב"ם סובר כרש"י ש„מנוחה בעלמא קא אסר להו" [אלא שהרדב"ז שם מוסיף, שזהו דוקא כ„שקבע אותו יום לעצמו למנוחה אבל אם בטל ממלאכה במקרה לא מתחייב"], אבל לפענ"ד צ"ע, כי מהמשך לשון הרמב"ם „כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות כו"

מוכח כפירוש היד רמ"ה סנהדרין שם: „והרמב"ם . . מוקים לה בספר משנה תורה בקובע שבת לעצמו שנמצא בדה דת מלכו". וראה גם מאירי סנה' שם: „שאינ מניחין אותו לחדש בו ולקבוע יום חג לעצמו לשבות בו מתורת חג" – ככפנים. וראה שקו"ט בחמדת ישראל להל' מלכים שם (קיג, סע"ד ואילך).

(7) כי מפשטות לשון הרמב"ם – „עכו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול" – מוכח, שהדין ד„אפילו ביום מימות החול" הוא (לא דין בפ"ע, כ"א) פרט בהאיסור דעכו"ם ששבת (ביום השביעי), שנלמד מ„לא ישבותו". וראה לקמן הערה 61.

(8) סנהדרין שם ד"ה עכו"ם ששבת. וראה

את¹¹ השבת", אבל עדיין אין הכרח לומר שיש כאן מחלוקת בין הש"ס למדרש, כי יש לפרש ש"לכם נתנה ולא לעכו"ם" קאי לא (רק) על יום השבת (היום השביעי), אלא (גם) על ענין השבת – יום מנוחה – בכל יום שיהיה מימות השבוע (וכדברי הגמרא: „אפילו שני בשבת“)¹³].

ועפ"ז מובן, שלדעת המדרש איסור עכו"ם ששבת אינו על „מנוחה בעלמא . . . שלא יבטלו ממלאכה“ כדעת רש"י, אלא זהו איסור לעשות יום מסוים „כמו שבת“, כדעת הרמב"ם.

אלא שיש חילוק בין שיטת הרמב"ם לדעת המדרש: לדברי הרמב"ם האיסור לשמור יום „כמו שבת“ הוא משום ש„אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות“; משא"כ לדברי המדרש זהו משום שענין השבת ניתן רק לבני ישראל ולא לבני נח¹³.

וצריך להבין, גם לדעת המדרש [מלבד השאלה הנ"ל ס"א על שיטת הרמב"ם: מהי השייכות בין האיסור לשמור יום של שבת ובין „לא ישובתו“ כפשוטן]: מפני מה ענין השבת מושלל כל-כך מבני נח (עד שנאסר עליהם אפילו לקבוע יום אחר להיות שבת) – והרי אדרבה: ענין „ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבות ביום השביעי גו"ל“¹⁴ קשור (לאו דוקא

ישבותו" קאי לא רק על שש העתים „זרע וקציר גו"ל“), שלא יהיה בהם ביטול והפסק, אלא גם על בני אדם, שאף אצלם לא תהיה שביטה ממלאכה; משא"כ לדעת הרמב"ם, האזהרה לבני נח „לא ישובתו“ משמעה (לא) ענין השביטה וביטול המלאכה, אלא) שאין להם לקבוע יום מסוים „כמו שבת“ – ואם כן, קשה: מהי שייכותה של אזהרה זו לפשטות הענין של „לא ישובתו“ האמור ב„זרע וקציר גו"ל“.

ב. והנה, הלימוד הנ"ל מ„לא ישובתו“ הובא גם במדרש⁹ על הפסוק¹⁰ „ראו כי ה' נתן לכם את¹¹ השבת“, וזה לשון המדרש: „לכם נתנה ולא לעכו"ם מכאן אמרו אם יבואו עכו"ם וישמרו את השבת לא דיים שאינן מקבלים שכר אלא שחייבים מיתה^{11*} שנאמר ויום ולילה לא ישובתו וכן הוא אומר¹² ביני ובין בני ישראל וגו' משל למלך יושב ומטרוניתא יושבת כנגדו העובר ביניהם חייב“.

[ולהעיר: אמנם בדברי המדרש הובאה האזהרה לעכו"ם „לא ישובתו“ בקשר לנאמר „ראו כי ה' נתן לכם

חדא"ג מהרש"א סנהדרין שם (סד"ה עכו"ם ששבת).

(9) שמו"ר פכ"ה, יא. וראה דבר" פ"א, כא.

(10) בשלח טז, כט.

(11) כ"ה בשמו"ר שם. וכן הובא בכ"מ בדא"ח (אוה"ת בשלח ע' תרגו, תרנה"ז ועוד). אבל בכתוב ליתא תיבת „את“.

(11*) כן הוא בדפוס וויניציאה שס"ג, אמשטרדם תפ"ה, ובכל הדפוסים שראיתי – לבד בהוצאת ראם (ווילנא, תרל"ח. וצילום ממנה) שנשמטו התיבות „אלא שחייבים מיתה“ ובא במקומם „וכו“.

(12) תשא לא, יז.

(13) ובפרט שלשון המדרש הוא „מכאן אמרו“, דבפשטות קאי על הסוגיא בסנהדרין שם. וראה אהבת איתן לע"י סנהדרין שם. עץ יוסף לשמו"ר שם.

(13*) וע"פ המבואר לקמן בהערה 61 (ובשוה"ג שם) – יש לתוך שיטת הרמב"ם והמדרש.

(14) בראשית ב, ב.

אמנם „וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד“²⁰, אבל (על-ידי החטאים) היה יכול להיות (ואכן היה) הפסק בסדרי העולם: „וינחם ה' כי עשה ג' אמחה גו“²¹; ודוקא לאחר המבול נשבע הקב"ה²² וכתר ברית שמעתה ואילך, יהיה אשר יהיה אופן הנהגת בני האדם, לא יהיה עוד הפסק וביטול בסדרי העולם.

ומאידך גיסא מוצאים אנו, שלאחר המבול באה חלישות לעולם, ולדוגמא (בלשון הרמב"ן²³) „עד המבול היו ימיהם באורך“ ומאז המבול ואילך „הלכו ימותם הלך וחסור“.

ד. וביאור הענין:

מאחר שהעולם נברא בשביל התורה²⁴ [ואף תנאי „התנה הקב"ה עם מעשה בראשית .. אם יקבלו את תורתו“²⁵], והחידוש שנפעל במתן התורה הוא הקישור בין „עליונים“ ו„תחתונים“²⁶ – היה צורך במציאות של „תחתונים“ ו„עליונים“ בעולם, כדי שלאחר מכן [בשעת מתן תורה, ואף קודם לכן: בתקופת „שני אלפים תורה“²⁷, שבהן החלה ההכנה לתורה] יתחדש החיבור בין שתי הבחינות

לבני ישראל, כיציאת מצרים וכיוצא בזה, אלא) לבריאה¹⁵ – ואם כן, הסברה נותנת שהשבת תהיה שייכת גם להנהגת בני נח¹⁶, אולם בפועל הדין הוא להיפך ממש – שכן נח אסור בשמירת השביתה דשבת!

והתמיהה אף גדולה מזו: בני ישראל נצטוו שלא לעשות מלאכה בשבת כדי „לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם“¹⁷ – שאין העולם קדמון ח"ו אלא הוא נברא על-ידי הקב"ה – וכיון שלא זו בלבד שבני נח אינם חייבים בשמירת שבת, אלא הם אף אסורים בשמירתה¹⁸, נמצא שאנו מונעים¹⁹ מהם האמונה בחידוש העולם!

ג. ויובן זה בהקדים שני הקצוות שמצינו בשינוי שנעשה בעולם לאחר המבול (ביחס למצב העולם קודם לכן):

מחד גיסא מוצאים אנו, שלאחר המבול קיבל העולם (את ההבטחה, וממילא) את „התוקף“ ד„לא ישבותו“ – ותוקף זה בעולם הוא הוספה וחידוש ביחס למצב העולם כפי שהיה מצד התהוותו; שכן, מצד אופן ההתהוות,

(15) וראה סנהדרין (סה, ב. ב"ר פ"א, ה); סמבטיון יוכת.

(16) ראה גם אוה"ת בראשית (כרך ג') תקיא, ב. יפה תואר וידי משה לשמור"ר שם.

(17) חינוך מצוה לא"ב.

(18) או אפילו לעשות יום מימות החול „כמו שבת“ כנ"ל – אף שג"ז אות על חידוש העולם – ראה יפה תואר לשמור"ר שם.

(19) להעיר אשר ממחז"ל (הובא בפרש"י עה"ת בתחלתו): פתח בבראשית משום כו' או"ה כו' אומרים להם כו' מוכח שגם או"ה מאמינים בזה. וצ"ע במו"נ ח"ב פט"ו. וראה סידור ד"ה ששת ימים (רפד, ג), ועוד [שגם חסידי אוה"ע משיגים הענין דבריאה יש מאין].

(20) בראשית א, לא.

(21) בראשית ו, וי.

(22) פרש"י נח ת, כא (וכן הוא בזח"ג רטו, א. וראה זח"א קיד, ב. שבועות לו, א (וברא"ש וחדא"ג שם). אוה"ח כאן. ועוד).

(23) בראשית ה, ד. וראה פרש"י לך יו, יז. תקו"ז תיקון ע' בסופו.

(24) רש"י ורמב"ן בראשית א, א. וראה ב"ר פ"א, ד.

(25) שבת פח, א. וש"נ.

(26) נתחומא וארא טו. שמור"ר פ"ב, ג.

(27) סנהדרין צז, סע"א. ע"ז ט, א.

לפני המבול היה העולם בשפל המדריגה, עד אשר „לא היה שייך בירור“³¹; ובשל כך בא המבול – „לטהר את הארץ“³² בכדי שיהיה עבודת הבירורים³¹].

ולכן הקשת היא „אות ברית ביני ובין הארץ“, שהרי הקשת מגלה ומבטאת את הטהרה והזיכוי שנעשו בארץ.

ו. וצריך להבין: הלא המבול „לטהר את הארץ“ בא (רק) מפני שבדור המבול „ותשחת הארץ גו' ותמלא הארץ חמס“³³,

כי מאחר ש„גם“³⁴ את העולם נתן בלבם” (לבו של אדם), חטאיהם של בני האדם גרמו לכך שגם העולם נעשה בתכלית החומריות³⁵, וטומאה וחומריות זו הסיר המבול –

ואילו על-פי הנ"ל, שמציאות הקשת נוצרה לראשונה לאחר המבול כיון שהעננים (והעולם בכלל) נעשו אז זכים יותר, נמצא שעל-ידי המבול העולם (לא רק נטהר מן הטומאה וההשחתה של דור המבול, אלא) נזדכך יותר מכפי שהיה קודם החטא של דור המבול, ואפילו יותר מכפי שהיה בתחילת הבריאה (שהרי אז עדיין לא היתה קיימת הקשת המעידה על זיכוי העולם, כנ"ל).

31) סד"ה את קשתי תרנ"ד. וראה אוה"ת שם תרנב, סע"א ואילך. פלח הרמון פ' נח ד"ה את קשתי פ"ג.

32) ראה גם תו"א ריש פרשתנו (ח, סע"ג ואילך, י, רע"א).

33) פרשתנו ו, יא.

34) קהלת ג, יא. זח"א קצה, ב.

35) אוה"ת שם.

שבעולם „עליונים“ ו„תחתונים“, ש„התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים“.

והשינוי שנעשה בין המצב שקודם המבול למצב שלאחרי המבול הוא בנוגע לשתי בחינות אלו שבעולם: קודם המבול היה מצב העולם – בכללות – כפי שהוא מצד „למעלה“; ולאחר המבול – כפי שהוא מצד „למטה“, כדלקמן.

ה. על הפסוק²⁸ „את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ“, הקשו מפרשים²⁹: הלא הקשת היא דבר טבעי הנוצר מהשתקפות קרני השמש (באופן מסוים) מתוך העננים – ואם כן, איך יתכן שיהיה זה „אות ברית“? ויתר: טבע זה גופא (שקרני השמש והעננים יכולים לעמוד במצב מסוים שבו משתקפים הקרניים מתוך העננים בצורת קשת) הוא בריאה שברא הקב"ה לאחר המבול:

קודם המבול היה אור העולם חומרי יותר; ולפיכך אף העננים (הנוצרים על-ידי „אד יעלה מן הארץ“³⁰) היו חומריים יותר, ועל כן לא היה ביכלתם לקלוט את אור השמש באופן שישתקף דרכם, וממילא לא היתה אז מציאות הקשת; ודוקא לאחר שנזדכך העולם בכללותו, אף העננים נעשו „זכים“ ודקים יותר – ולא עבים כשהיו – ולעתים עד כדי כך שמשתקפים דרכם גווני אור השמש.

[וכן הוא גם ברוחניות העיניים:

28) פרשתנו ט, יג.

29) ראה בפרטיות באוה"ת פרשתנו (כרך ג') תרמח, א ואילך.

30) בראשית ב, ו.

ז. והביאור בזה:

הארץ) את ענין הקשת, היינו שפעל שקיום „ואד יעלה מן הארץ“ יהיה באופן מזוכך עד שאור השמש יראה דרך הענן.

ח. ועל-פי הנ"ל יובן יותר השינוי שגרם המבול, שהרצון העליון (שהיה בתחילת הבריאה) לברוא את העולם (וכן מה שבגמר הבריאה, „וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד“³⁶) לא עיכב את גזירת „אמחה גו“ כאשר „רבה רעת האדם בארץ“; ואילו לאחר המבול כרת הקב"ה ברית, שאפילו כאשר יהיה העולם במצב המעורר ומעלה במחשבה „להביא חשך ואבדון לעולם“³⁸, מכל מקום „לא יכרת כל בשר גו“³⁹:

כאמור לעיל (ס"ז), זה ש„עולם על מילואו נברא“ הוא מצד (אופן) בריאתו על-ידי הבורא (ולא מצד תוכן העולם גופא), ולפיכך החטאים (המרחיקים את העולם מן הבורא ומרצונו) גרמו אז לירידה באופן כזה, שלא היה שייך (כל-כך) שהעולם יתברר ויתעלה.

וכיון שעל-ידי חטא דור המבול נתקלקל העולם כל-כך, עד אשר „ותמלא הארץ חמס“ – ומצד העולם גופא לא היתה באותה שעה אפשריות לברור ועליה,

[ומכאן גם טעם פנימי^{39*} לכך שתוכחתו של נח והתראתו „הקב"ה מביא עליכם את המבול“⁴⁰ לא עוררו את דור המבול לתשובה⁴¹],

בתחילת הבריאה היתה שלימות העולם (לא מכה טבעו ותכונות מציאותו גופא, כי אם) מכה (אופן) בריאתו – „עולם על מילואו נברא“³⁶. בריאת העולם היתה באופן של „על מילואו“.

ואילו היכולת של העולם מצדו להגיע לידי זיכוך – היא דבר שנפעל ונתחדש על-ידי המבול³⁷, שאז הכניס הקב"ה בעולם יכולת ותכונה חדשה, שהוא עצמו יוכל להזדכך ולהתעלות.

וזהו הטעם שאז דוקא נתחדשה (תכונת הטבע של) מציאות הקשת: אמנם הקשת נוצרת על-ידי קרני השמש והעננים גם יחד, אבל מציאותה באה בעיקר מן העננים, ולא מקרני השמש (בחנית שמש הוי), שהרי הם פשוטים – בגוון שלהם – והתחלקותם לגווני הקשת היא על-ידי העננים שמקורם באדים העולים מן הארץ, כי עלייתם של האדים מן הארץ היא באופן (מזוכך) כזה שאור השמש יכול להשתקף בהם;

ומאחר שתכונת זיכוך הארץ (האפשריות בעולם גופא לזיכוך ועליה) נתחדשה לאחר המבול, על כן אז דוקא נתחדש ענין „את קשתי נתתי בענן“: הקב"ה חידש בענן (העולה מן

36) ראה ב"ר פ"ב, ו. פ"ד, ז.

37) שלכן לא הותר בשר עד אחרי המבול (סנהדרין נט, ב. פרש"י בראשית א, כט. פרשתנו ט, ג) – ע"ד „ע"ה אסור לאכול בשר“ (פסחים מט, ב), „מפני שאינו יכול להעלות את הבשר כו“, „כי הבשר מגשם“ (לקו"ת בהעלותך לא, ג. לג, ריש ע"ב. וראה שם תצא לו, ג. ברכה צז, ד. ובכ"מ).

38) פרש"י פרשתנו ט, יד.

39) פרשתנו שם, יא.

39*) ראה גם לקמן ע' 91 הערה 59.

40) סנהדרין קח, א"ב. פרש"י פרשתנו ו, יד.

41) ואף שאד"ר וקין נתעוררו בתשובה ועד

נעשה ראוי לכך שהקב"ה, שעליו נאמר „לא שניתתי“⁴³, יקיים אותו – הרי קיומו הוא באופן של „לא ישבותו“; ומאידך גיסא, מצד זה גופא שלאחר המבול הקב"ה מקיים את העולם מצד ענינו הוא, קיומו הוא בחלישות (באופן של „הלכו ימותם הלוך וחסור“), כפי אופן מדידת הנבראים – שלא כקודם המבול, שאז (מאחר שקיום העולם היה מצד חסדו של הקב"ה, הרי) „היו ימיהם באורך“ [וכדאיאת בתקוני-זהר]⁴⁴, שהסיבה לאריכות הימים שהיתה אז היא משום שבדורות ההם היתה ההמשכה לעולם מבחינת „אריך אפים“ (אריך אנפין)].

י. שתי התקופות האמורות – התקופה שקודם המבול, כאשר מציאות העולם היתה מצד „למעלה“, והתקופה שלאחרי המבול, כאשר מציאות העולם היתה מצד „למטה“ – היו (כנ"ל ס"ד) הקדמה לתקופה השלישית, תקופת „שני אלפים תורה“, שבה התחיל (בתור הכנה למתן תורה) הקישור בין „עליונים“ ו„תחתונים“.

וזהו גם ההסבר לכך שלידת יצחק לאברהם ושרה היתה דוקא לעת זקנתם (אברהם – בן מאה שנה, ושרה – בת תשעים שנה), כי בכך בא לידי ביטוי הקישור שנוצר בין שתי התקופות הנ"ל: אע"פ ש„בימי אברהם נתמעטו

שוב לא נותר כל טעם למציאות העולם, ועל כן „וינחם ה' כי עשה את האדם גו' ויאמר גו' אמצה גו'“ (שכן, על-ידי ירידת העולם והתרחקותו מהבורא, נסתלק ממנו רצון הבורא).

משא"כ לאחרי המבול, מאחר שאז נפעל ונתחדש ענין הטהרה והזיכוך בעולם גופא, שגם בהיות העולם במצב ירוד ביותר יוכל להתברר ולהתעלות (על-ידי עבודת התשובה) – על כן נכרתה אז הברית „ולא יכרת כל בשר . . . ולא יהיה עוד מבול וגו'“, יהיה מצב העולם אשר יהיה.

ט. על-פי הנ"ל יובן גם ששני הקצוות הנ"ל שנתחדשו בעולם לאחר המבול – התוקף ד„לא ישבותו“ מצד אחד, וה„הלכו ימותם הלוך וחסור“ מאידך גיסא – אינם בסתירה זה לזה, אלא אדרבה, יסודם באותה הנקודה שנתחדשה לאחר המבול – קיום העולם מצד „למטה“: קודם המבול, הגורם (להתהוות ו)קיום העולם היה רצון הבורא (מצד „חפץ חסד הוא“); ואילו לאחר חידוש טהרת הארץ על-ידי המבול, הקב"ה מהווה ומקיים את העולם בכל רגע מצד ענינו של העולם – מצד הטהרה והזיכוך שבו.⁴⁵

ונקודה זו היא הסיבה לשני הקצוות הנ"ל: מצד אחד, כיון שהעולם גופא

שבטלה עי"ז הגזירה למטה (ב"ר ספכ"ב) – י"ל שזהו מצד שייכותם לג"ע (שהרי גם קין נולד בג"ע – פרש"י בראשית ד, א) שלמעלה מן העולם.

(42) אין לזה סתירה ממה שארז"ל (פסחים קי"א, א) ד(כל) הכ"ו דורות קודם מ"ת ניוונו בחסדו של הקב"ה – כי בזה גופא כו"כ דרגות. וראה הנסמך לקמן הערה 47.

(43) מלאכי ג, ו. ולהעיר מהמבואר (תו"א עב, ג) בענין מלכות דוד ש„נלקחה מבחי' כי לא אדם [ובאוה"ת וירא (כרך ד') תשסד, ב: שאין בזה שינויים אני הוי' לא שניתני]. . . לפי שבחי' דוד היא בחי' מלכות ונעוץ תחלתן בסופן“.

(44) ת"ע בסופו.

ומאחר שאותם הענינים שהיו בשבוע הראשון לבריאה, שבעת ימי בראשית⁵⁰, חוזרים וניעורים מדי שבוע – הרי בכל שבת נמשך בעולם ענין ה"מנוחה".

יב. אלא שכיון שענין המנוחה דשבת הוא למעלה מכל ששת הימים (והבריאה שבהם), למעלה ממציות העולם⁵¹, והעולם אינו "כלי" לכך – וכמבואר בכמה מקומות⁵², ששבת היא בחינה שלמעלה מהזמן – על כן ענין ה"מנוחה" נמשך (באופן גלוי וניכר) רק בפנימיות העולם, ואילו בחיצוניות העולמות אין ניכר חילוק בין שבת לימי החול⁵³.

אולם בני ישראל, כיון שהם הפועלים את החיבור בין העולם (תחתונים) לבחינה שלמעלה מהעולם (עליונים) – אור השבת מאיר ומשפיע בגלוי גם על מציאותם. וכידוע, שהנשמה היתירה הנמשכת בשבת פועלת שינוי גם בטבע הנפש הבהמית

56

[ומטעם זה אפילו עם הארץ אינו

השנים"⁴⁵ (אף יותר מאשר בעשרה דורות שמנח ועד אברהם⁴⁶), משום שההמשכה אז היתה (לא מבחינת "ארץ אפים", שלמעלה מהעולם, אלא) ממדריגה שלפי ערך העולמות⁴⁷ – מכל מקום נולד להם יצחק כשהיו בגיל מופלג, בדומה לסדר ההנהגה שהיה קודם המבול, כאשר ההמשכה היתה מבחינת ארץ אפים.

והקישור בין ב' התקופות והמצבים שבעולם, "עליונים" ו"תחתונים", בא לידי גילוי בלידת יצחק – הראשון שנולד כיהודי, אשר בניו הם שקבלו את התורה, ואז נעשה הקישור בפועל בין "עליונים" ו"תחתונים".

יא. כדי שבני ישראל יוכלו לקשר ולחבר את העולם ("תחתונים") לדרגא (באלקות) שלמעלה מהעולם ("עליונים") – נברא העולם (מלכתחילה) באופן שנכלל בו גם ענין השביתה ממלאכת הבריאה (של העולם).

וכדברי רש"י על הפסוק⁴⁸, "ויכל אלקים ביום השביעי": "מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה כלתה ונגמרה המלאכה" – שמלאכת הבריאה בששת ימי בראשית לא נשלמה בהתהוות מציאות העולם, אלא רק כשנכנסה ונוספה בו גם "מנוחה" (הנדרר המציאות), על-ידי השביתה ממלאכת הבריאה⁴⁹.

(50) ראה ד"ה ויהי ביום השמיני תש"ד פ"י: שהן ימי ההיקף שחזורין חלילה. וראה בהנסמן בהערה 52.

(51) ראה שבת קיח, סע"א: נחלה בלי מצרים. וראה בר" פ"א, ז: "יעקב שכתוב בו שמירת שבת . . . ירש את העולם שלא במדה".

(52) לקו"ת שה"ש כה, סע"א. אוה"ת שבועות ע' פו. ברכה ע' א'תצצא. א'תצצט. ד"ה ויהי ביום השמיני שם. ובכ"מ.

(53) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 221 (וש"ג), דזה שבשבת הוא עליית חיצוניות העולמות, היינו רק חיצוניות המחשבה, אבל לא בחי' הדיבור עצמה [שלכן ישנן השפעות ביום השבת, מכיון שהן מבחי' הדיבור (משא"כ המן שהוא מבחי' המחשבה)].

(45) פרש"י לך יז, יז.

(46) ראה בהנסמן לעיל הערה 23.

(47) ראה לקמן ע' 67 והערה 25 שם.

(48) בראשית ב, ב.

(49) ראה בארוכה תפארת ישראל (להמהר"ל)

פ"מ.

ולפיכך, כאשר בן נח משנה את אופן הנהגתו שמצד הבריאה ומבקש „לחדש“ בעולם את ענין השבת, הרי הוא חייב מיתה – הוא מאבד את מציאותו, כיון שדבר זה הוא היפך הכוונה שלשמה נברא⁵⁹.

יד. וזהו גם הטעם לכך שאזהרה זו לבני-נח, שלא לקבוע יום מסוים בתור שבת, נרמזה בכתוב „לא ישבותו“, העוסק לפי פשוטו בשביתה סתם של „זרע וקציר וגו“ (ולא בשביתה בתורת „שבת“) – שכן היותם של בני נח מושללים מן השבת היא תוצאה הנובעת מ„לא ישבותו“ דשש העתים: כיון שלאחרי המבול קבע הקב"ה את מצב העולם שיהיה בתוקף המציאות, עד לאופן של „לא ישבותו“ – על כן⁶⁰ אסור (לבני נח) להביא לעולם את ענין הבלי-גבול (למעלה ממצייאות)

משקר בשבת⁵⁴], ואף בטבע הגוף⁵⁵ הגשמי⁵⁶;

משא"כ כללות העולם, מאחר שהוא מוגדר בגדר הזמן והמקום, שתכונתם היא „תנועה“ (ההיפך מ„מנוחה“)⁴⁹, אי אפשר שיאיר בו בגלוי ענין המנוחה, השייך למה שלמעלה מזמן ומקום⁵⁷.

יג. וזהו גם הטעם לכך שענין שביתה השבת מושלל מבין-נח – ועד כדי כך, שמטעם זה אסור לו אף לעשות יום אחר מימות החול „כמו שבת“:

כוונת הבריאה היא שהעולם (ובכללו גם סוג המדבר) יהיה „חסר מנוחה“, היינו שיהיה בו סדר הנהגה של „תנועה“ (ומלאכה), הקשור למציאות (הזמן והמקום של) העולם (שנברא במלאכת הבריאה שבששת ימי בראשית) – ובתוך עולם זה יביאו ויוסיפו בני ישראל את מנוחת השבת שלמעלה ממצייאות העולם⁵⁸.

57

שאינן כתוב בו שמירת שבת („בפירוש אלא וישמור משמרתו“ – פרש"י שם) . . יעקב שכתוב בו כו" – ראה אה"ת חיי שרה (קכו, א) ד„אברהם ויצחק זהו רק הכנה לבחי' הזווג (דמ"ת) ועיקר הזיווג הי' ע"י יעקב כו", עיי"ש. 59 ראה גם חדא"ג מהר"ל סנהדרין שם. מגלה עמוקות אופן רמט.

60 אלא שבזה גופא ב' תקופות: קודם המבול (וציווי „לא ישבותו“) – שאז עדיין לא נאסר שביתה שבת (אלא שלא נצטוו עלי); לאחר המבול – שנאסרו לשבות ממש"נ „לא ישבותו“ – כי לפני המבול, אף שהעולם לא הי' „כלי“ לבחי' השבת שלמעלה מן העולם, מ"מ מכיון שעד אז קיים העולם הי' מצד „למעלה“ (כנ"ל בפנים). לכן אין בחי' השבת מושללת מן הבריאה; משא"כ לאחר המבול, כשנמשך התוקף ד„לא ישבותו“ בהבריאה, הרי אז בחי' השבת (לא רק שאינה יכולה להתקבל בעולם, כיון שקיומו מצד „הלמטה“ שבו – כ"א מושללת היא ממנה.

54 (ירושלמי דמאי רפ"ד. וראה לקו"ש ח"ד 1038 הערה 24.

55 וכמחז"ל שאינו דומה אור פניו של אדם בשבת כו' (ב"ר פ"א, ב. מכילתא יתרו ועוד. וראה נ"כ שו"ע אה"ע ס"ב ס"ח).

56 „כמו שהעיד ע"ז אחד מן גדולי חכמי הרופאים, שבלייל שבת ויומו יש שינוי גדול בדפק שביד הישראל, מחמת הארת אור העונג העצמי' דיחידה כו" (תו"ח ויקהל תרלב, א).

57 ולהעיר משבת (ק"ט, א) „תבלין אחד . . ושבת שמו . . כל המשמר שבת כו' ושאינו משמר כו". אבל להעיר מסמבטיון (כנ"ל הערה 15) ועוד (ראה קה"י ע' שבת בתחילתו).

58 וגם אברהם – התחלת „שני אלפים תורה“, כנ"ל – שמר את השבת (ב"ר פס"ד, ד. ושי"ג. פרש"י תולדות כו, ה. וידוע השקו"ט במפרשים איך הי' מותר לו לשבות).

ולהעיר מב"ר (דלעיל הערה 51): „אברהם

דשבת⁶¹, כיוון שפעולה זו היא בסתירה (לתוקף) מציאות העולם⁶² אשר נמשך ונובע, כביכול, מ„אני הוי לא שניתי“⁶³.

(משיחות ש"פ נח תשכ"א, תשכ"ד)

עשייתן וקיומן מורה על ענין שלמעלה מן העולם, ולכן קיומן אסור לב"נ (גם אם כוונתם היא „כדי לקבל שכר“). ולהעיר ממאירי סנה' שם: שזה נראה כמי שהוא מבני עמנו כו' אבל שאר מצות אין מונעין הימנו כו'.

(62) ראה גם בית האוצר (להר"י ענגל) בתחילתו.

(63) ע"ד המעלה שבהנהגה טבעית (המשך תרס"ו ע' קנו – בס' העקדה שער לח בתחלתו).

„באומרו שנצטוו עלי“ (רדב"ז סם). וראה מאירי שם: „שאינ מניחין אותו לחפש בו ולקבוע יום חג . . אבל שאר מצות אין מונעין הימנו . . וכן הדין אם עסק בתורה . . ראוי ליענש כו'“. ולהעיר גם מחדא"ג מהרש"א סנה' שם, ש„דוקא באלו הב' מצוות (תורה ושבת) . . אצל העכו"ם היפך זה לחייב מיתה בעשייתו“, לפי שב' מצוות אלו הן מאורסות לישראל, עיי"ש.

(61) וזהו ג"כ מ"ש הרמב"ם (הל' מלכים שם) שהטעם ד„עכו"ם ששבת כו'“ הוא לפי ש„אין מניחין אותן לחפש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן כו'“, ושייכותו ל„לא ישבותו“ – כי מצד התוקף ד„לא ישבותו“ – תוקף במציאות העולם – נשלל מב"נ ענין של „דת“ ומצוה שלמעלה מן העולם.

[ועפ"י המבואר בפנים, שהמנוחה דשבת היא (בגילוי) ענין שלמעלה ממצייאות העולם, מובן גם החילוק שבין מצות (ת"ת ו)שבת לשאר מצות התורה, ש„בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה“ (רמב"ם שם ה"י), משא"כ ת"ת ושבת שאסורים לעשותן כהלכתן בכל ענין (אפי' „כדי לקבל שכר“) – כי ב' מצות אלו, עצם

(* שזוהו הטעם דב' מצות אלו נאסרו בפ"ע „עכו"ם שעסק בתורה . . עכו"ם ששבת כו'“) – אף שלכאורה נכללין הן ב„כללו של דבר אין מניחין אותן כו' ולעשות מצות לעצמן מדעתו כו'“ – כי הן אסורין בכל אופן (משא"כ שאר המצות אסורין רק

